גליון א'מד

לקראת שבת

עיונים וביאורים בפרשת השבוע

פרשת ויצא

בין יעקב לעשו

– הקדמת השכל לדגש או להיפך –

כיצד נשא יעקב אבינו שתי אחיות?

לסומא יש יצר הרע?

אור החסידות

קובץ זה יוצא לאור לעילוי נשמת

ה"ה הרב החסיד ר' מאיר ב"ר שמחה יצחק ע"ה זאיאנץ

ס. פאולו ברזיל

ולזכות בניו הני לומדי ותמכי אורייתא, רודפי צדקה וחסד,
ראשונים לכל דבר שבקדושה ה"ה האחים החשובים

הרב החסיד ר' ישראל אפרים מנשה והרב החסיד ר' יוסף משה
וכל בני משפחתם שיחיו

יהי רצון שיתברכו בכל מילי דמיטב מנפש ועד בשר,
ובהצלחה רבה ומופלגה בכל אשר יפנו, תמיד כל הימים

צוות העריכה וההגהה:
הרב לוי יצחק ברוק, הרב משה גורארי', הרב מנחם מענדל ויספיש,
הרב מאיר יעקב זילברשטרום, הרב מנחם מענדל זילברשטרום,
הרב צבי הירש זלמנוב, הרב שלום חריטונוב, הרב מנחם טייטלבוים,
הרב אברהם מן, הרב מנחם מענדל רייצס, הרב אליהו שוויכה.

מכון 'אור החסידות'
ת.ד. 2033 כפר חב"ד
ארץ הקודש
*5717
orhachasidutil@gmail.com
1469 President st. #BSMT,
Brooklyn NY 11213 U.S.A.
+1-929-754-6218
oh@chasidus.net

ב״ה

גיליון א׳מד – תשפ״ז

לקראת שבת

ביאורים על פרשת השבוע

נלקטו ונערכו מתוך תורתו של

כ״ק אדמו״ר מליובאוויטש זצוקללה״ה נבג״מ זי״ע

בפתח הגיליון

בין יעקב לעשו

– הקדמת השכל לרגש או להיפך –

בפרשתנו מתואר כיצד הקדים יעקב את ״בניו״ ל״נשיו״ במסעו לארץ הקדושה, וזאת בשונה מעשו שהקדים נקבות לזכרים.

במדור ״יינה של תורה״ תבואר משמעותה הרוחנית של ״הקדמה״ זו, אם השכל הוא מנהיג ומנחה את המידות, או שהרגש שולט באדם, והשכל משרת את הרגש ונגרר אחריו. ויבואר אשר בדור ״עקבתא דמשיחא״ צריכים לנקוט את עבודת עשו שבקדושה - לייסד את העבודה על מסירת נפש פשוטה, וזאת כהקדמה והכנה לעבודה על פי שכל טעם ודעת.

במדור ״דרכי החסידות״ הובאו קטעים מרבותינו אודות הנסיונות שבדור האחרון וכיצד יש לעורר את המסירת נפש בכדי לעמוד בהם ולזרז את בית המשיח.

במדור ״תורת חיים״ נקבצו אגרות והדרכות רבנו לשואליו, ובהן ההנחה הפשוטה שאף שעומדים תחת נסיונות כבדים, מכל מקום ״לפום גמלא שיחנא״ והקב״ה נותן את הכח והיכולת לעמוד בהם, ובמדור ״שיחות קודש״ הדרכות שונות אודות עניין המסירת נפש.

ויה״ר אשר על ידי העבודה דעשו ״האמור בפרשה״ למעליותא, נזכה לקיום היעוד ״ועלו מושיעים בהר ציון לשפוט את הר עשו והייתה לה׳ המלוכה״, בקרוב ממש ובעגלא דידן.

המערכת

ויצא

ב **מקרא אני דורש**

ארץ–ישראל של מעלה

ע״פ לקוטי שיחות חט״ו עמ׳ 211 ואילך

ה **פנינים • עיון וביאור**

- **האם יצחק הי׳ סומא?**

ע״פ לקוטי שיחות חט״ו עמ׳ 212 הע׳ 9

- **האם יש לסומא יצר הדע?**

ע״פ לקוטי שיחות ח״ה עמ׳ 132 ואילך

ו **יינה של תורה**

- **סוד הקדמת זכרים לנקבות**

ע״פ לקוטי שיחות ח״ל עמ׳ 141 ואילך

ט **שיחות קודש**

מסירת נפש אינה לקפוץ מן הגג אלא צריכה להיות בכל פעולה

י **פנינים • דרוש ואגדה**

- **יציאת הנשמה עושה רושם**

ע״פ לקוטי שיחות חל״ה עמ׳ 123 ואילך

- **מרכבה לדצון העליון לבד**

ע״פ לקוטי שיחות ח״ה עמ׳ 118 הע׳ 41 ובשוה״נ

יא **חידושי סוגיות**

כיצד נשא יעקב אבינו שתי אחיות

ע״פ לקו״ש ח״ה עמ׳ 141 ואילך

יד **תורת חיים**

״לפום גמלא שיחנא״

טו **דרכי החסידות**

גודל הנסיונות והכוחות בעקבתא דמשיחא

וזאת למודעי, שבדרך כלל לא הובאו הביאורים כאופן שהופיעו במקורם, אלא עובדו מחדש ונערכו ע״י חברי המערכת, ולפעמים הושמט ריבוי השקו״ט והמקורות שהופיעו שם, ויש להיפך, אשר במקורם מופיעים בקיצור וכאן הורחבו ונתבארו ע״פ המבואר במקומות אחרים בתורת רבינו. ופשוט שמעומק המושג וקוצר דעת העורכים יתכן שימצאו טעויות וכיו״ב, והם על אחריות המערכת בלבד, ושגיאות מי יבין. ועל כן פשוט שמי שבידו הערה או שמתקשה בהבנת הביאורים, מוטב שיעיין במקורי הדברים (כפי שנסמנו בתוכן הענינים), וימצא טוב, ויוכל לעמוד בעצמו על אמיתתם.

ארץ-ישראל של מעלה

בסיום הסדרה מפרש רש"י שבאשר התקרב יעקב לארץ ישראל, "מלאכים של ארץ ישראל באו לקראתו ללוותו לארץ"; אמנם בתחילת הסדרה הביא רש"י כלל שמלאכי ארץ ישראל אינם יוצאים לחו"ל – איך מתיישבים הדברים זה עם זה? ומדוע האבות עצמם לא נזהרו באיסור היציאה לחו"ל?

"וְיַעֲקֹב הָלַךְ לְדַרְכּוֹ וַיִּפְגְּעוּ בּוֹ מַלְאֲכֵי אֱלֹקִים. וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב כַּאֲשֶׁר רָאָם מַחֲנֵה אֱלֹקִים זֶה וַיִּקְרָא שֵׁם הַמָּקוֹם הַהוּא מַחֲנָיִם" (לב, ב-ג)

ויפגעו בו מלאכי אלקים – מלאכים של ארץ ישראל באו לקראתו ללוותו לארץ.

מחניים – שתי מחנות, של חוצה לארץ שבאו עמו עד כאן, ושל ארץ ישראל שבאו לקראתו:

לכאורה כוונת רש"י היא, שהמלאכים של ארץ ישראל יצאו לקראת יעקב **לחו"ל**. וכן משמע ממה שפירש לענין "מחניים" שהיו "שתי מחנות" ביחד - כי מלאכי חו"ל עדיין היו עמו כיון **שעדיין לא נכנס לארץ**, ומלאכי ארץ ישראל "באו לקראתו".

[וכן מבואר בספר זכרון על רש"י. אמנם, יש ממפרשי רש"י שלמדו ברש"י - שהיה זה לאחר שהגיע יעקב כבר לארץ ישראל (ראה רא"ם ונחלת יעקב), אך מפשטות לשון רש"י משמע שהיה זה כשהיה יעקב עדיין בחו"ל (וכן למד הגור אריֵ), ויש גירסאות שגרסו ברש"י להדיא שמלאכי ארץ ישראל "**יצאו** לקראתו" (ראה רמב"ן, ועוד)].

וידועה הקושיא:

בתחילת הסדרה, על הפסוק "ויחלום והנה סולם מוצב ארצה, וראשו מגיע השמימה, והנה מלאכי אלקים עולים ויורדים בו" (כח, יב), מפרש רש"י:

"עולים ויורדים - 'עולים' תחילה ואחר כך 'יורדים'; מלאכים שליווהו בארץ אין יוצאים חוצה לארץ, ועלו לרקיע, וירדו מלאכי חוצה לארץ ללוותו".

ואם מלאכי ארץ ישראל "**אין יוצאים** חוצה לארץ" - איך יצאו כאן לקראת יעקב בהיותו עדיין בחו"ל?

ב. והנה, משמעות הענין היא שכלל זה - "מלאכים שליווהו בארץ **אין יוצאים** חוצה לארץ" - שייך הוא למעלת וקדושת ארץ ישראל, שלכן אין המלאכים שבארץ רשאים לצאת מתוכה (וכן כתב ביפה תואר (לב"ר פס"ח, יב): "אין להם רשות לצאת לחו"ל").

ונראה שהוא בדוגמת ההלכה שמצינו למעשה, שאסור לצאת מארץ ישראל לחו"ל (אלא בהיתרים מסויימים). ובכמה פוסקים למדו, שאיסור יציאה זו אינו רק בגלל שמפקיע עצמו מקיום המצוות התלויות בארץ (כדעת הרשב"א ב"ב צא, א), אלא גם משום **עצם קדושת הארץ** (ראה שו"ת מהרי"ט יורה דעה ח"ב סכ"ח. אנציקלופדי' תלמודית ערך ארץ ישראל ע' ריג ואילך. וש"נ) - ולכן שייך כעין זה גם במלאכי מעלה.

אמנם יש לעיין בדבר, כי לכאורה משמע - אליבא דרש"י בפירושו על התורה - שבזמן האבות עדיין לא חלה קדושה בארץ ישראל:

ידוע שקיימו אבותינו את כל התורה עד שלא ניתנה, ואפילו גזירות של דברי סופרים (ראה פרש"י תולדות כו, ה. ועוד). ואף על פי כן, לא מצינו שנזהרו האבות מפני יציאה לחו"ל, ואכן גם אברהם וגם יעקב יצאו לחו"ל, ואפילו ביצחק מצינו (פרש"י תולדות כו, ב) שכאשר היה רעב "**היה דעתו לרדת למצרים**", וכל זה שלא יצא היה מפני ענין מיוחד - שאמר לו הקב"ה "אתה עולה תמימה ואין חו"ל כדאי לך"; ומשמע איפוא **שבכלל** לא הקפידו האבות על איסור היציאה מהארץ.

ועל כרחנו, שבזמנם של האבות **לא היה שייך** איסור זה של יציאה מארץ ישראל, כיון שארץ ישראל **עדיין לא נתקדשה** (וכמאמר המכילתא בתחילתה: "עד שלא נבחרה ארץ ישראל היו כל הארצות כשרות לדברות כו'". וראה יראים (השלם) סי' תיג: "שבימי אברהם לא נתקדשה ארץ ישראל עדיין").

ויסוד זה - שבזמן האבות עדיין לא חלה קדושה מיוחדת בארץ ישראל - עולה הוא מתוך דברי רש"י בכמה מקומות (וראה גם מלאכת הקודש על רש"י בפרשתנו), וכגון:

בפרשתנו (לא, ג) אומר הקב"ה ליעקב, שהיה אז בבית לבן - "שוב אל ארץ אבותיך ולמולדתך, ואהיה עמך". ומפרש רש"י: "שוב אל ארץ אבותיך - ושם 'אהיה עמך', **אבל בעודך מחובר לטמא** אי אפשי להשרות שכינתי עליך".

והיינו, שרש"י **אינו** תולה את השראת השכינה על יעקב **בקדושת המקום**, שבחו"ל אין קדושה ובארץ ישראל תוכל להיות השראת הקדושה, אלא רק בזה שלא יהיה "מחובר לטמא" - **ללבן הארמי** (וראה כעי"ז בנוגע לאברהם – פרש"י לך יג, יד).

וגם כאשר ביקש יעקב אבינו מיוסף בנו שיקבור אותו במערת המכפלה, "אל נא תקברני במצרים" (ויחי מז, כט) - הנה רש"י **אינו** תולה בקשה זאת **בקדושת ארץ ישראל**, אלא מביא טעמים אחרים לרצונו זה של יעקב.

ג. אמנם עדיין יש לבאר שהטעם ש"מלאכי ארץ ישראל" לא יצאו מארץ ישראל הוא אכן **בגלל קדושתה** - כי יש לחלק בין המלאכים להאבות.

והביאור בזה:

מה שנתבאר שבזמן האבות עדיין לא היתה קדושה מיוחדת בארץ ישראל, הכוונה בזה היא **שגוף** הארץ לא נתקדש, ולא היתה קביעות הקדושה בתוך ה"חפצא" של הארץ הגשמית - ולכן בנוגע להאבות, שהיו בארץ ישראל **למטה**, לא היה שייך איסור היציאה לחו"ל (ונתחדש רק בהמשך הזמן, כאשר נכנסו ישראל לארץ וקידשוה);

אבל בתוכנה ומהותה, **תמיד** היתה ארץ ישראל "נחלת ה' מיוחדת לשמו" (כלשון הרמב"ן – אחרי יח, כה), ולכן ה"סולם מוצב ארצה וראשו מגיע השמימה" היה קבוע – כבר בזמן יעקב - דוקא בה (יראים (השלם) שם).

והיינו, שכמו שתמיד היה מצב ש"בית המקדש של מעלה מכוון כנגד בית המקדש של מטה" (פרש"י פרשתנו כח, יט), מעין זה תמיד היתה "ארץ ישראל של מעלה מכוונת כנגד ארץ ישראל של מטה", אלא שלא היה זה בגלוי ובקביעות בארץ הגשמית.

הווי אומר:

מצד למעלה - הקדושה של ארץ ישראל קיימת מאז ומעולם, ואין זאת אלא שבזמן האבות עדיין לא התגלה הדבר **למטה**;

אך שונה הדבר אצל המלאכים, שהם "המוני **מעלה**", וממילא נרגשה אצלם תמיד הקדושה המיוחדת של ארץ ישראל, ושפיר חל עליהם ה"איסור" לצאת מארץ ישראל מחמת קדושה זו.

ד. ברם, אף שחל "איסור" על מלאכי ארץ ישראל לצאת לחו"ל, מכל מקום כתב רש"י שהם יצאו לחו"ל לקראת יעקב (כנ"ל ס"א); ונראה לבאר, שלא הוצרך רש"י ליישב את ה"סתירה", משום שבנידון דידן מעיקרא אינו נחשב "יציאה":

כיון שהמלאכים באו להקביל את פני יעקב ההולך לארץ ישראל, וללוותו **בדרכו אל הארץ** - הרי אין בזה סרך של "יציאה" מארץ ישראל, ואדרבה.

דוגמא לדבר:

בגמרא מצינו (קידושין לא, ב) "מעשה רב" על חכם שיצא מארץ ישראל לחו"ל לקבל את פני אמו, ומזה הוכיח המאירי אשר "מותר לצאת מארץ ישראל לחוצה לארץ לקראת אביו או לקראת אמו".

אמנם הרמב"ם פסק (הל' מלכים פ"ה ה"ט) "אסור לצאת מארץ ישראל לחוצה לארץ **לעולם**, **אלא** ללמוד תורה או לישא אשה" - ולכאורה, למה לא הזכיר הרמב"ם את ההיתר לצאת לחו"ל כדי לקבל את פני אביו או אמו?

ונראה, שכאשר יוצא להקביל פני אביו או אמו **הבאים לארץ ישראל**, אין זה בגדר "יציאה" מעיקרא, שהרי כל הליכה זו היא **לכבודה של ארץ ישראל** ולתועלת העליה אליה - ולכן **פשיטא** שאין הליכה זו נכנסת מלכתחילה בכלל האיסור "לצאת מארץ ישראל".

כלומר: כאשר יוצא מארץ ישראל לחו"ל כדי ללמוד תורה או לישא אשה **בחו"ל** הרי הוא נצרך **ל"היתר" מיוחד**, אמנם כאשר הולך להקביל את מי שעולה **לארץ ישראל** - הרי אין זה בגדר "יציאה" ולא צריך שום "היתר".

פנינים
עין וביאור

המדור מוקדש
לעילוי נשמת
ר' עזריאל צבי
ב"ר מרדכי ע"ה

האם יצחק הי' סומא?

והנה ה' נצב עליו ויאמר אני ה' אלקי אברהם אביך ואלקי יצחק

ואלקי יצחק – כאן ייחד שמו על יצחק לפי שכהו עיניו וכלוא בבית והרי הוא כמת ויצר הרע פסק ממנו (כח, יג, רש"י)

יש לדייק בלשון רש"י, ששינה הלשון ממקור פירושו, דבמדרש תנחומא (תולדות ז) הלשון היא: "הואיל **ונתייסם** בעיניו", ורש"י כתב: "**שכהו** עיניו".

ויש לבאר:

לשון "נתייסם" הוא מלשון סומא – עיוור, והיינו שנתעוור לחלוטין, משא"כ "כהו עיניו" הוא על דרך לשון הכתוב "כהה הנגע" (תזריע יג, ו), שפירושו שהנגע לא נשאר באותו חוזק כפי שהי' קודם, אלא נחלש, ואפילו במקצת (ראה פירוש רש"י שם), וא"כ פירוש "כהו עיניו" (בלשון הכתובים – וראה במקור הדברים שפירוש "כהיותא" בגמ' (בכורות מד, א) הוא שאינו רואה כלל) אינו שאינו רואה כלל, כי אם שלא נשארו עיניו בכל כח ראייתם אלא נחלשו.

והנה, בלשון הכתוב לגבי יצחק מצינו רק הלשון (תולדות כז, א) "ותכהין עיניו מראות", לשון כהות בלבד, ולכן כתב רש"י "שכהו עיניו", ולא "שנתייסם בעיניו".

ובדרך הפשט, על כרחנו לומר שיצחק לא נתעוור לגמרי, דהרי בפרשת תולדות (כו, ב) פירש רש"י שיצחק הי' עולה **תמימה**, ולכן הי' עליו להישאר בארץ ישראל. ומזה שנשאר כל חייו בארץ ישראל משמע שנשאר בגדר עולה תמימה כל חייו.

והנה, סומא הוי מום (אמור כא, יח. כב, כב), ואם הי' יצחק סומא לגמרי, לא הי' "עולה תמימה", אלא על כרחנו לומר שרק סומא לגמרי הוי מום ולא כיהוי עינים, שהוא שלא עמד בראייתו אלא נחלש במקצת, ומכיון שביצחק כהו עיניו בלבד, ולא נתעוור לגמרי, לכן לא נחשב זה למום (וראה במקור הדברים החילוק בין "מחסורייתא" שבבכורות שם דנחשב למום ל"כיהוי עינים" דלא הוי מום).

האם יש לסומא יצר הרע?

והנה ה' נצב עליו ויאמר אני ה' אלקי אברהם אביך ואלקי יצחק

ואלקי יצחק – כאן ייחד שמו על יצחק לפי שכהו עיניו וכלוא בבית והרי הוא כמת ויצר הרע פסק ממנו (כח, יג, רש"י)

לכאורה תמוה, שהרי אנו רואים במוחש שגם לסומא יש יצה"ר ותאוות וכו' (ראה שד"ח פאת השדה כללים א, קמט).

ויש לומר:

הטעם שכהו עיניו של יצחק הוא (כפירש"י לעיל כז, א) "בעשנן של אלו", שנשי עשו היו מעשנות ומקטירות לע"ז. ומובן שאין הכוונה שכהו עיניו מהעשן הגשמי, דא"כ היו גם נשי עשו עצמן מתעוורות ממנו, אלא שכהו עיניו לפי שלא הי' יכול לסבול ראיית עשן ההקטרה לע"ז, כי הי' "טהור עינים מראות ברע" (ראה חבקוק א, יג).

וכיון שמה שכהו עיניו של יצחק הוא מפני שלא הי' יכול לסבול ראיית הרע, לכן ניטלה ממנו עי"ז השייכות לרע בכלל – "יצר הרע פסק ממנו".

ייחה של תורה
עבודת ה' על פי הפרשה

סוד הקדמת זכרים לנקבות

כאשר עומדים בסוף זמן הגלות, בחושך הנורא המאפיל על גילוי אור הקדושה, קמים ניסיונות אשר לא שערום אבותינו, ולומדי התורה ומקיימי המצוות הופכים בעיני הבריות ללעג וקלס.

במאמר שלפנינו, העוסק בהנהגת יעקב להקדים זכרים לנקבות, בהיפך מהנהגת עשו, יתבאר כיצד ניתן להתמודד עם מצב זה, ואילו כוחות ניתנו דווקא בדור זה להצליח לעמוד נגד המונעים ומעכבים.

הקדמת זכרים לנקבות או להיפך

אודות יציאתו של יעקב מפדן ארם אל ארץ כנען נאמר בפרשתנו (לא, יז) "ויקם יעקב וישא את בניו ואת נשיו על הגמלים", וכתב רש"י שבכתוב זה רואים הפרש בין יעקב לעשו: יעקב "הקדים זכרים לנקבות", ואילו "עשו הקדים נקבות לזכרים שנאמר (וישלח לו, ו) ויקח עשו את נשיו ואת בניו וגו'".

ויש לעיין מה ראה רש"י לעמוד ולהצביע על הנהגתו של עשו, ששונה הייתה מהנהגתו של יעקב, והלא רש"י לא בא אלא ליישב קושיות המתעוררות בפשוטו של מקרא, וגם כאשר יש שינוי בין כתובים עומד הוא על השינוי בפסוק השני, ואין דרכו ליישב סתירות שעולות רק מלימוד הפרשיות הבאות (ראה כללי רש"י פ"א. פ"ז).

ומכיון שהנהגתו של עשו נכתבה רק בפרשת וישלח, מה ראה להקדים ולבאר את החילוק בין יעקב לעשו בפרשתנו?

והנה, כבר כתבו הקדמונים "כל הדברים שבפירוש רש"י יש בהם נגלה **ונפתר** ושניהם **אמת**" (לבוש האורה בראשית. וראה גם חיד"א בשם הגדולים ערך רש"י), **ובשם אדמו"ר הזקן נאמר** ש"פירוש רש"י על החומש הוא **יינה של תורה**" – היינו החלק העמוק והנסתר שבתורה, כיין הכמוס **בענביו** (ראה לקוטי שיחות ח"ה עמ' 279 ואילך. כללי רש"י פי"ז). **ויש, אפוא, לבאר את** עומק דברי רש"י כאן ומשמעותם בעבודת האדם את קונו.

המוח שליט על הלב

משמעות זכר ונקבה (איש ואשה) בעבודת האדם, היא שני סוגי עבודות ואופנים בעבודת השם:

איש - מורה על עבודת המוחין והלימוד, שעל כן חיוב תלמוד תורה הוא דווקא על האיש, ואשה "אינה במצוות תלמוד תורה" (הל' ת"ת לאדמו"ר הזקן סוף פ"א. עיי"ש), ואילו מעלתה המיוחדת של **האשה** היא בעניין הרגש והמידות שבלב.

ומעלה מיוחדת יש בכל אחד מאופני העבודה:

במוחין, האדם תופס ומבין את הדבר כמו שהוא באמת, בלי ה"שוחד" של נטיית האדם וטבעו, ולעומת זאת, הרגש שבלב תופס את הדבר בהתאם לטבעו ולנטיית רצונותיו הטבעיים.

ובמידות ישנה מעלה מאידך גיסא, שכאשר יש לאדם רגש בדבר, הוא נתפס בזה בחמימות ובהתפעלות, הוא מתקשר בכל נפשו לדבר והתעסקותו היא בתוקף גדול, ולעומת זאת, כאשר אדם עושה דבר מצד הכרע שכלו בלבד, הרי השכל הוא "קר" והכל מדוד ומוגבל לפי ערך ההבנה.

וזהו עניין מה שיעקב אבינו "הקדים זכרים לנקבות":

הסדר הרצוי הוא ש"הוא ימשל בך" - השכל צריך למשול ולשלוט על הלב, היינו שהמידות יהיו מונהגות על פי ההשגה שבשכל, וכמו שכתב בתניא (פי"ב) בשם הזהר ש"כל אדם יכול ברצונו שבמוחו להתאפק ולמשול ברוח תאוותו שבליבו, שלא למלאות משאלות ליבו במעשה דיבור ומחשבה".

הרגש שבלב הוא דבר רצוי, אך אם ילך האדם אחר נטיית לבו בלבד, הרי כמו שנתבאר למעלה, הרגש שבאדם הוא "משוחד" ומוביל את האדם לנטות למה שהוא חפץ ונמשך אליו בטבעו, ועלול הוא ללכת בדרך עקלתון, ורק כאשר המידות מודרכות ומונהגות על ידי השכל שבראש, אזי חמדת הלב והנהגת האדם הן כדבעי.

עישו "האמור בפרשה"

והנה, הנהגתו של עשו שהקדים נקבות לזכרים, שהוא עניין הקדמת הרגש לשכל, הוא בפשטות עניין בלתי רצוי, שהרי הרגש שבלב, ללא הנהגת השכל, הוא פראי ומוליך את האדם לעשות את תאוות לבו מבלי הבט בין טוב לרע.

אמנם, זאת יש לידע, שהנהגתו בפועל של עשו, היא אכן פסולה ושלילית, אך נטייתו הטבעית להנהגה זו אינה דבר רע, שכן עצם הנטי' לרע אינה חטא, ואדרבא, הי' עליו לעבוד את השי"ת בהתאם לטבעו זה, להתגבר על יצרו, ולעשות נחת רוח ליוצרו מכפיית יצרו והתגברות על נטיותיו.

יסוד זה נתבאר בהרחבה במקום אחר (הובא במדור זה בגיליון הקודם), אשר בוודאי שתולדותיו של יצחק אבינו ע"ה לא יהי' בהם שמץ של רע בהיותם במעי אמם, ומה שהי' עשו "מפרכס לצאת" לבית ע"ז, הרי זה טבע שהוטבע בו בכדי שיהי' "כובש את יצרו", וזהו "יעקב ועשו האמורים בפרשה" - שישנו עשו כפי שהתנהג בפועל באופן בלתי רצוי, וישנו עשו כפי שהוא "אמור בפרשה", שטבעו זה הי' צריך להיות מנוצל לעבודת ה' באופן הנדרש ממנו.

ונתבאר, שיעקב ועשו, עוד בהיותם במעי אמם, היו שונים בטבע זה מזה, ונועדו להם שני סוגים של עבודת השם: יעקב הוא "החסיד המעולה" שמצד טבעו נוטה לטוב, ועבודתו היא

לישב באהלי תורה, ואילו עשו מקומו בשדה, ויצרו מפתה אותו לצד הבלתי רצוי ונדרש ממנו להיות "הכובש את יצרו", לעבוד את ה' בשדה ובענייני העולם, לקדשם ולזככם.

ומכיוון שעשו, שנועד לעבודת "הכובש את יצרו", לא מילא את שליחותו אלא נפרד ו"יצא" (ראה פסחים נו, א) מיצחק אבינו, הרי יעקב צריך למלא גם אחר שליחותו ועבודתו של עשו, וכפי שיתבאר.

וממילא, גם כאשר מדובר על הנהגת עשו ב"הקדמת נקבות לזכרים" - הקדמת רגש הלב לשכל, הנה הנהגה זו היא גרועה ושפלה כשמדובר על איך שיצא עשו ונפרד מקדושה, אבל הנהגה זו יש בה ג"כ אופן למעליותא, ומכיון שיעקב צריך למלא גם עבודתו של עשו, כנ"ל, יש לעבוד לפעמים גם בהנהגה כזו, וכפי שיתבאר.

כיצד מתגברים על הזלזול בשומרי התורה?

איתא בגמרא (ע"ז ג, א) "אין הקב"ה בא בטרוניא עם בריותיו", היינו שהקב"ה אינו מטיל על האדם עבודה שאינה לפי כוחו ויכולתו, וכאשר מוטלת על האדם שליחות, אינו יכול לטעון שאין בו הכח לקיימה, כי אם ניתנה לו עבודה זו, אות הוא שניתנו לו גם הכוחות לעשותה כראוי.

ואין זאת שהעבודה שמוטלת על האדם קלה ופשוטה היא, אדרבא, היא עבודה גדולה ויגיעה עצומה, ו"לא ניתנו המצוות אלא לצרף בהן את הבריות" ולזכך את הנפש בעמל רב, אך העבודה אפשרית, ואין האדם יכול לטעון שנפלאת היא ממנו.

והנה (בהבא לקמן ראה ספר המאמרים תרפ"ה עמ' רנז ואילך), רואים במוחש שככל שהגלות הולכת ומעמיקה, נעשית עבודת ה' קשה וכבידה יותר, עד שבימינו, בעקבתא דמשיחא, יהודי שמקיים תורה ומצוות נתון ללעג וקלס, ואין המדובר רק באנשים פחותי הערך שמתנהגים כבהמות ממש, אלא אפילו ה"חכמים" וה"משכילים" שיש בהם דעת ותבונה, הנה בהנהגתם ובתאוותיהם הם כבהמות ממש ומלעיגים ומבזים את יראי אלקים ולומדי תורה, והרי זה מערים קשיים עצומים על עבודת ה'.

אמנם, למרות הקושי הגדול לעבודת את ה' במצב זה, הרי "לפום גמלא שיחנא", ודווקא בדורנו זה ניתן כח מיוחד לעמוד בניסיון זה, והוא על ידי טבע המסירות נפש שטבוע בנשמתו של כל יהודי, שמצד טבע זה עובד הוא את השי"ת מבלי הבט על ההפרעות והמונעים, עבודה שלמעלה מן הדעת והשכל, ולמעלה ממדידה והגבלה.

וטבע המסירות נפש מתגלה דווקא בדורותינו אלו, בעקבתא דמשיחא, כאשר ידיעת התורה ועבודת ה' בשכל וברגש הולכות ויורדות, או אז מתגלה כח המסירת נפש שבלב, והוא הנותן כח ליהודי לעמוד בקשיים של סוף זמן הגלות.

יסוד העבודה בזמן הגלות – מסירות נפש

וזהו סוד הקדמת נקבות לזכרים, עבודת עשו, כפי שהיא "אמורה בפרשה":

בסוף זמן הגלות, כאשר העבודה היא "בשדה", במקום של העלם והסתר על אור הקדושה, הנה סדר העבודה אינו מתחיל בשכל ובהשגה, שכן העבודה השכלית היא מדודה ומוגבלת, ואין בכוחה לעמוד בפני הניסיונות והקשיים שיש בדורות אלו, אלא מוכרחים להידרש לסדר העבודה של "איש שדה האמור בפרשה", שמקדים נקבות לזכרים, היינו שיסוד העבודה הוא כח המסירת נפש, עבודה שלמעלה מטעם ודעת, שהתגלותו הוא בלב (ראה המשך תרס"ו ע' ס ואילך, ובכ"מ), ורק לאחר מכן באה העבודה על פי סדר וטעם ודעת - עבודת המוחין.

וזהו עומק דברי רש"י שביאר את הנהגת יעקב להקדים זכרים לנקבות, אך מיד המשיך וביאר את הנהגת עשו להקדים נקבות, שכן גם ביעקב גופא צריכים להיות שני סוגי הנהגות: הסדר הרגיל הוא שהשכל קודם ומנהיג את הרגש, אך כאשר נמצאים במצב של "שדה", צריכים להשתמש בהנהגת עשו דקדושה, לעורר את כח המסירת נפש שבלב תחילה.

שיחות קודש

מסירת נפש אינה לקפוץ מן הגג אלא צריכה להיות בכל פעולה

כ"ק מו"ח אדמו"ר סיפר פעם מה שאמר אביו, אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע, בקשר להענין דמסירת-נפש:

הי' זה בשמח"ת תרמ"ח, שאז אמר אדמו"ר נ"ע את המאמר אין הקב"ה בא בטרוניא עם בריותיו, שבו נתבאר מעלתם של אנשים פשוטים בענין המס"נ. - מאמר זה אמרו בבית הכנסת, בקשר עם בחירתו לגבאי חברה קדישא, בנוכחות הרבה אנשים פשוטים, ופעל עליהם רושם גדול, "זיי זיינען ארויס פון די כלים" - מעצם העובדה שדיברו אודותם, ומי הוא המדבר אודותם... ובפרט שהפליא גודל מעלתם בענין המס"נ.

לאחרי המאמר ניגשו אל אדמו"ר נ"ע, באמרם, שמוכנים הם למסור נפשם ולעשות כל מה שיאמר להם. ואמר להם אדמו"ר נ"ע: מסירת נפש אינה לקפוץ מן הגג דוקא; מסירת נפש - יכולה וצריכה להיות בכל פעולה.

(תורת מנחם ח"ד עמ' 312 ואילך)

מסירת נפש צריכה להיות ללא רעש וללא "טומל"

הפירוש דמסירת נפש הוא – כדברי כ"ק מו"ח אדמו"ר: הכוונה במסירת נפש אינה לעלות על הגג ולקפוץ ח"ו. מסירת נפש צריכה להיות ללא רעש וללא "טומל", כי "לא ברעש ה'". יש צורך במסירת נפש בכל הפעולות דחיי היום-יום, "אוטם אזנו וגו' ועוצם עיניו". אפילו בתורה צריכה להיות מסירת נפש – שלא ליקח את התורה אל עצמו, אלא ליקח את עצמו אל התורה ("ניט נעמען תורה צו זיך, נאָר נעמען זיך צו דער תורה"). וכאשר רוצים באמת – יפעלו זאת.

(תורת מנחם ח"י ב עמ' 114)

רק הוא בעצמו יודע עד כמה הי' קשה לו לעשות ענין מסויים

מסירת-נפש יכולה להיות אפילו באופן שהזולת אינו יכול להבחין בכך, ורק **הוא בעצמו** יודע עד כמה הי' קשה לו לפעול על עצמו לעשות ענין מסויים – אם מפני שלא רצה לעשותו, או מפני שהי' נדמה לו שאינו צריך לעשותו, ולא רק מצד חשבונותיו שלא מצד הקדושה, אלא אפילו מצד הקדושה, ואעפ"כ, לאחר שהציע כל טענותיו בפני יהודי שיודע שהוא למעלה הימנו, והלה אמר לו שאעפ"כ עליו לעשות כך וכך, אזי הולך ועושה את הדבר בשלימות, ועוד בהידור, שבשביל זה צריך להשתמש גם בכח התענוג – הנה זוהי מסירת-נפש שהיא היא עיקר הכל.

(תורת מנחם ח"י עמ' 330 ואילך)

פנינים
דרוש ואגדה

המדור מוקדש
לעילוי נשמת
ר' **עזריאל צבי**
ב"ר **מרדכי** ע"ה

יציאת הנשמה עושה רושם

ויצא יעקב מבאר שבע וילך חרנה

לא ה' צריך לכתוב אלא וילך יעקב חרנה, ולמה הזכיר יציאתו, אלא מגיד שיציאת צדיק מן העיר עושה רושם, שבזמן שהצדיק בעיר הוא הודה הוא זיוה הוא הדרה. יצא משם פנה הודה פנה זיוה פנה הדרה (כה, י. רש"י)

יש לבאר דברי רש"י בדרך הפנימיות:

כתב האור החיים הקדוש (פרשתנו כח, יד) שפסוק זה מרמז על ירידת הנשמה ממקורה ושורשה לעולם הזה הגשמי, ד"באר שבע" קאי על שורש הנשמה למעלה, ו"חרן", שנקרא כן ע"ש "חרון אף של מקום" (רש"י ס"פ נח) מורה על עולם הזה.

ועפ"ז כוונת הכתוב היא דדווקא ע"י ירידה זו של הנשמה היא מתעלית למעלה יותר מכפי שהיתה קודם ירידתה, כפי הכלל ש"ירידה צורך עליה".

והנה, בפשטות, עיקר החידוש בירידת הנשמה היא בזה ש"וילך חרנה" – שיורדת למקום של "חרון אף של מקום", שיש שם העלמות והסתרים על קיום התורה ומצוות, ואעפ"כ היא מתגברת עליהם, ויתירה מזה, היא פועלת לזכך ולהעלות לקדושה גם את נפש הבהמית ועניני עולם הזה. אך יציאת הנשמה משרשה למעלה - "באר שבע", אין בזה כשלעצמה חידוש ועילוי.

ולכן מקשה רש"י "לא ה' צריך לכתוב אלא וילך יעקב חרנה, ולמה הזכיר יציאתו". על זה מתרץ רש"י, שאף "יציאת צדיק מן העיר עושה רושם", שעצם "יציאת" הנשמה ממצב של דביקות בהקב"ה, בו היתה קודם ירידתה למטה, "עושה רושם" - למעליותא, והיא פעולה גדולה.

כי "בזמן שהצדיק בעיר הוא הודה הוא זיוה הוא הדרה", היינו שכשהנשמה היא במקורה ושורשה הנה כל מציאותה היא מה שהיא נהנית מזיו השכינה (ברכות יז, א), ויש לה אהבה ויראה לאלקות, וביציאתה ממקום זה "פנה הודה פנה זיוה פנה הדרה", שאין לה אותה דרגת דביקות בהקב"ה כפי שהי' לה לפני זה (ראה תניא פל"ז), וא"כ גם עצם היציאה משרשה ומקורה – "באר שבע" - היא מסירות נפש עבור הנשמה, ולכן "עושה רושם".

מרכבה לרצון העליון לבד

הבה את אשתי כי מלאו ימי ואבואה אליו

והלא קל שבקלים אינו אומר כן אלא להוליד תולדות אמר כן (כט, כא. רש"י)

לכאורה עדיין מוקשה, דאף שהכוונה שבאמירה זו הייתה כדי להוליד תולדות הרי צורת אמירה זו עצמה היא לכאורה היפך הצניעות?

ויש לבאר:

האבות הקדושים היו מובדלים לגמרי מענייני עולם הזה, וכלשון כ"ק אדמו"ר הזקן בספר התניא (פכ"ג): "האבות הן הן המרכבה, שכל אבריהם כולם היו קדושים ומובדלים מענייני עולם הזה, ולא נעשו מרכבה רק לרצון העליון לבדו **כל ימיהם**".

וממילא מובן שאצל האבות לא רק **הכוונה** שבנישואין הייתה בשביל הולדת בנים, אלא יותר מזה, שלא נרגש אצלם שום ענין אחר זולת כוונה זו, שהרי היו "מובדלים מענייני עולם הזה" לגמרי, ולכן בכל ענייני עולם הזה לא ראו כלל ענין גשמי וחומרי, אלא רק הרצון העליון והכוונה האלקית שבמציאות זו.

וכמו שמצינו אצל יצחק אבינו, דאיתא בפרקי דר"א (רפל"ג) "וכי יצחק זרע דגן ח"ו, אלא לקח את כל מעשר ממונו וזרע צדקה לעניים", והיינו דח"ו לומר שיצחק שהי' קדוש ומובדל מענייני עוה"ז, התעסק ב"זריעה וקצירה", אלא זריעת יצחק גם היא הייתה רק "בלתי לה' לבדו", כי לא זרע "דגן" כי אם "זרע צדקה לעניים" (ראה לקו"ש ח"ה עמ' 74).

ומכיוון **שכל** מה שראה יעקב בענין זה הי' רק התוכן והמטרה שלו "להוליד בנים", שהוא רצון העליון, לכן אצלו ענין זה הי' ע"ד מה שקודם חטא עץ הדעת הי' אצל אדם הראשון מצב ד"ולא יתבוששו" (בראשית ב, כה) ולא הי' בזה כלל היפך הצניעות וענין רע (ראה מו"נ ח"א פ"ב), כי גם בזה לא נרגש הענין החומרי כי אם רצון העליון בלבד.

המדור מוקדש לעילוי נשמת
הרב **שמעון**
בן הרב **מנחם שמואל דוד** הלוי
ע"ה **רייטשיק**
נפטר כ' בסלו התשפ"ב

חידושי סוגיות

עיון ופלפול בסוגיות הפרשה

כיצד נשא יעקב אבינו שתי אחיות

יביא קושיית המפרשים איך נשא יעקב אבינו ב' אחיות / ייסד דקודם מ"ת היו גדרים דקבלו כל ב"נ ע"ע ותוקפם כמצוות דידהו / עפ"ז יבאר דיעקב נשא רחל כדי לקיים הבטחתו אלי' ולא לעבור על הגדר דב"נ שלא לרמות / יבאר עוד בנוגע בלהה וזלפה שכיון שהיו שפחות לא הי' להן יחס משפחתי ול"ש בהן איסור אחות אשה

בקשר עם המסופר בפרשתנו אודות נישואי יעקב אבינו את רחל ולאה, ידועה הקושיא כיצד נשא יעקב שתי אחיות - רחל ולאה - אף שקיימו האבות את כל התורה כולה עד שלא ניתנה (ראה יומא כח, ב. וברש"י וישלח לב, ה מפורש כן בנוגע ליעקב), וה"ז לאו מפורש ד"ואשה אל אחותה לא תקח" (אחרי יח, יח).

והרמב"ן (תולדות כו, ה) כ' דמה דהאבות קיימו כל התורה הי' רק בארה"ק ולא בחו"ל, וזהו שנשא יעקב ב' אחיות שהי' זה בהיותו בחו"ל - בחרן, יעוי"ש מה שביאר בטעם הדבר. אמנם אין הדבר מוסכם לכל הראשונים, וכמ"ש רש"י בר"פ וישלח בפירוש דברי יעקב לעשו "עם לבן גרתי - ותרי"ג מצוות שמרתי", והיינו שגם בחרן אצל לבן שמר תרי"ג מצוות (ובכללם צ"ל הלאו דאחות אשה).

ובפרשת דרכים (דרך האתרים דרוש ראשון ד"ה ובזה נבאר, בשם היפה תואר על ב"ר פ"ע סי"ד) תירץ לפי המ"ד דהאבות יצאו מכלל ב"נ גם להקל, דממילא י"ל דכיון שהאמהות נתגיירו שוב לא הי' להן דין אחיות - אמנם, כבר נת' במק"א (לקו"ש ח"ה ויצא ב - חלקו הובא בגיליון הקודם) דדיעה זו דהאבות יצאו מכלל ב"נ גם להקל צ"ע ומכמה טעמים, ובפרט בנדו"ד שהאיסור ד"אשה אל אחותה לא תיקח" אינו מצד גדר קורבה כשאר איסורי עריות, אלא כדי שלא להפריע לאהבה הטבעית שבין ב' אחיות, לעשותם צרות ושונאות זו לזו, כמפורש בקרא (אחרי יח, יח) דטעם האיסור הוא "לצרור" - שלא יהיו צרות זל"ז [וראה רמב"ן, טור הארוך וספורנו אחרי שם דמטעם זה האיסור הוא רק "בחייי". וראה גם חינוך מצוה רו], שלכן יש מקום לומר (בדרך הפשט) שאיסור דב' אחיות שייך גם בב"נ [וראה גם בחי' הרמ"ה (סנהדרין נח, א) שנקט כן להלכה דאיסור ב' אחיות שייך גם בב"נ, ואכמ"ל].

עוד כ' בפרשת דרכים שם (בשם היפ"ת) דאף אי נימא דהאבות יצאו מב"נ רק להחמיר, הרי יעקב נשא את האמהות ע"פ הדיבור בכדי להעמיד י"ב שבטים, אמנם אף שברירא מילתא שבאם הקב"ה הי' מצווה כן על יעקב בפירוש הי' הציווי מתיר את הלאו - הרי סו"ס לכאו' לא מצינו במפורש שום מקור לציווי הקב"ה בזה, ואדרבא מפשטות

הכתובים נראה ברור דמה שיעקב נשא את רחל הי׳ מחמת רצונו לינשא לה קודם נישואיו את לאה.

והנה, לכאורה הי׳ אפשר לתרץ שהאמהות היו אחיות רק מן האב ולא מן האם, דא״כ לא היו כלל אחיות ע״פ דין, שהרי ״אין אבות לב״נ״ (ראה יבמות צח, א), ונימא דמה ששמרו האבות תרי״ג מצוות היינו דוקא בנוגע **לציווים** שלאחר מ״ת, שמציאות כזו שלאחרי מ״ת נאסרה נמנעו ממנה האבות אף קודם שנצטוו, אך לא בנוגע למציאות **שנתחדשה** לאחר מ״ת, כמציאות דאחיות מן האב שקודם מ״ת לא הי׳ להן כלל דין אחיות, והיינו שלא היתה מציאות כזו במציאות תורנית, וע״כ לא הוצרך יעקב להחמיר ע״ע בזה.

אולם יש לדחות זאת מהא דכ׳ רש״י (תולדות כו, ה) דאברהם נזהר גם ב״שניות לעריות״, דמוכרח מזה שנזהרו גם בעריות שמצד קורבה דאב, שהרי כל השניות (מלבד אם אמו) הם בקורבה דאב (עי׳ ברייתא יבמות כא, סע״א. ואף שבהמשך הסוגיא נמנו כמה שניות מן האם מ״מ ברור כי עיקר השניות הן אלו שנמנו בברייתא, ואכמ״ל); ומוכרח א״כ דהאבות קיימו את המצוות דלאחרי מ״ת גם במציאות שנתחדשה לאחר מ״ת, או עכ״פ שאבהות היא מציאות תורנית גם בנוגע לב״נ - וכדמוכח מכמה מדיני אבהות שנהגו אף קודם מ״ת ככיבוד אב (עי׳ פירש״י ס״פ נח), יחס (ראה רש״י בהר כה, מה) וירושה. וכן יש להעיר לפהנ״ל דטעם האיסור דאחות אשה הוא משום ״לצרור״, דז״ש גם באחיות מן האב בב״נ, שגם בהן יש טבע האהבה (וראה עוד רמב״ן יבמות צח שם).

ומכל הלין נ״ל בזה באופ״א, ובהקדם מה שנתבאר בארוכה במק״א (לקו״ש ח״ה ויצא ב - חלקו הובא בגיליון הקודם) בגדר קיום התורה כולה על ידי האבות, שעיקרה הי׳ כחומרא והוספה בהנהגתם על המצוות שנצטוו בהן כשאר ב״נ, ולפיכך כאשר קיום המצוות שלהם עמד בסתירה למצוה עלי׳ נצטוו ככל ב״נ - פשוט שחייבים הם בקיום אותה המצוה עלי׳ נצטוו, ואין בכח ההידור והחומרה שלהם בכדי לדחות את המצוה והחיוב שלהם.

ויש להוסיף בזה, דהנה לבד המצוות שנצטוו בהם ב״נ והאבות, ישנם עוד עניינים והגדרות שכל ב״נ קיבלו על עצמם אף שלא נצטוו בהם, וכגון מ״ש רש״י (וישלח לד, ז) ״שהאומות גדרו עצמן מן העריות ע״י המבול״, כלו׳ שגדרו א״ע אפי׳ מאותן עריות שלא נצטוו עליהם. ועד״ז בנוגע לכיבוד או״א שמצינו שנזהרו בו (ראה רש״י ס״פ נח), אע״ג שנצטוו בכך רק במרה (סנהדרין נו, ב), והיינו כי כיבוד אב הוא מעניני זהירות והנהגות טובות שקבלו ע״ע ב״נ גם קודם מ״ת, אף שלא נצטוו ע״כ בפירוש (ויבואר זה אי״ה בגיליון הבא).

ויתירה מזו חזינן, שענינים אלו שקבלו ב״נ ע״ע אף שלא נצטוו, קבלו תוקף אמיתי ע״פ דיני ב״נ וע״פ דין תורה, ועד שנענשו עליהם בהעדר קיומם - הן בידי שמים (כמבואר ברש״י ס״פ תולדות בנוגע ליעקב שלא קיים כיבוד או״א כ״ב שנה אף שלא נצטווה ע״ז) - והן בידי אדם (וכמבואר במפרשים גבי מיתת אנשי שכם, ויח׳ בגיליון הבא אי״ה).

ומכהנ״ל מובן גם בנוגע למה שנתבאר לעיל - דכאשר קיום האבות את המצוות שעדיין לא נצטוו עליהן, יסתור גם גדר מסויים או ענין טוב שקבלו ב״נ ע״ע, אסורים האבות לקיים את החומרה והקבלה שקבלו ע״ע, היות שכל העניינים שקבלו ע״ע אין

להם תוקף וחומר כהעניינים שקבלו ע"ע כל ב"נ, שתוקפם הוא כתוקף המצוות דידהו.

ולפי"ז יש לתרץ קושי' הנ"ל בטעם שנשא יעקב אבינו ב' אחיות אף שהוא איסור מן התורה ד"אשה אל אחותה לא תקח", דהנה מהענינים שקיבלו האומות ע"ע להשמר מהם, הי' גם האיסור שלא לרמות אחד את רעהו. וכדמוכח מטענת יעקב ללבן "למה רמיתני" (פרשתנו כט, כה), שאפי' לבן הארמי (הרמאי - ראה רש"י שם, יח) הוכרח להצדיק את הנהגתו ברמיית יעקב אבינו במה שאמר ש"לא יעשה כן במקומנו גו'" (שם, כו).

[ועוד י"ל ע"פ מה שכתב רב נסים גאון (בהקדמתו למס' ברכות) ד"כל המצוות שהן תלויין בסברא ובאובנתא דלבא כבר הכל מתחייבין בהן מן היום אשר ברא אלקים אדם על הארץ, עליו ועל זרעו אחריו לדורי דורים". ועד"ז כ' החזקוני (נח ז, כא. וראה רמב"ן שם ו, יג) בטעם עונש דור המבול אף שלא נצטוו, ד"יש כמה מצוות שחייבים בני אדם לשמרן מכח סברת הדעת אע"פ שלא נצטוו כו'", דעפ"ז יש לומר שגם קיום התחייבות בדיבור נכלל בדברים שחייבים בהם "מכח סברת הדעת", אף שאינו בכלל ז' מצות ב"נ (וראה עוד בזה אוצרות התורה חידושי סוגיות נשא ב)].

ומובן מזה דמה שיעקב נשא את רחל לאחר שנשא את לאה, הוא משום הבטחתו לרחל שינשא לה, ועד שמסר לה סימנים ע"כ, ובאם לא הי' עומד בדיבורו הי' עובר בזה על האיסור דרמי' [ובפרט שבנדו"ד נוסף גם חשש דרחל אמנו שתפול בגורלו של עשו (ראה רש"י פרשתנו ל, כב), שהוא דבר שודאי יגרום לה צער רב, נוסף על עצם הרמאות מצד יעקב]. וממילא מובן שהחומרא של שמירת יעקב את הלאו דואשה אל אחותה לא תקח, עליו אכתי לא נצטווה - איננה דוחה כלל את האיסור דרמי' שקבלו ע"ע כל ב"נ, וא"ש הא דיעקב נשא גם את רחל.

[והנה, כהנ"ל ניחא ליישב הנהגת יעקב בנישואיו עם רחל ולאה, אך בפירש"י פרשתנו (לא, נ) מבואר בנוגע לבלהה וזלפה שנשאן יעקב לאחמ"כ שאף הן בנותיו של לבן היו מפלגש, וא"כ אכתי יל"ע כיצד נשאן יעקב אף שהיו אחיות בעצמן ואחיות מן האב לרחל ולאה. ויעויי' בזה בלקו"ש ח"ה ויגש א בארוכה].

"לפום גמלא שיחנא"

כוחות מיוחדים כנגד הנסיונות

...השכל מחייב, שכשהשם יתברך מצווה על אורח חיים מסויים ורוצה בזה לטובת האדם, הרי בודאי שנותן גם כן כל הכוחות במדה המלאה למלא את ציוויו ורצונו בשלימות.

אמנם, על פי מאמר חכמינו זכרונם לברכה שאין דיעותיהם שוות, כשם שאין פרצופיהם שווים, כן גם אין כוחותיהם שווים; שיש מי שניתנו לו כוחות מיוחדים ואפשרויות מיוחדות, ויש מי שניתנו ל[ו] פחות, שזהו אחד הביאורים העקריים שלאחד יש קושיים ונסיונות יותר ולאחר פחות, וכמאמר חכמינו לפום גמלא שחנא - לפי כח הגמל כובד המשא.[א]

מסוגל לפרנס!

במענה למכתבו . . בו כותב אודות מצב רוחו ואשר לדעתו אינו מסוגל לענין וכו' [של פרנסת המשפחה] וכמעט בא לידי יאוש וכו'.

והנה למותר להאריך שכל הענינים שהם היפך התורה **ביד** איש הישראלי לבטלם ובמילא גם **מוכרח**, ואם כמו שכותב בא לידי יאוש ושאינו מוכשר לחיי משפחה, אין זה אלא מפתויי היצר, ולכן מובן שצריך להלחם נגדם מתאים לרצון הבורא [ולא עוד אלא מבואר בזהר הק' שגם היצר הרע כוונתו **שלא** ישמעו לו, עיין זהר חלק ב' קסג, א], ואין הדבר תלוי אלא ברצונו, ואם לפי דעתו קשור הענין בקישוים אין זאת אומרת שנמנע הענין ולפום גמלא שיחנא.[ב]

כוחות להתגבר על היצר המונע משלום בית

...יחזק השם יתברך את הנפש האלוקית שלו הנמצאת במיצר שיוכל לפעול למטה מעשרה טפחים לסדר את השלום בית שלו, אשר נפלאתי בתמי' אחר תמי' איך אינו רואה הוא, הנראה במוחש לכל, שזהו עצת היצר הרע ההולך ומתגבר בענין זה.

וכבר אמרתי לו כמה וכמה פעמים, והנני לשנות עוד הפעם אשר עליו להשתדל בהשתדלות היותר גדולה בעניו השלום בית בינו ובין זוגתו תחי' . . וידוע מאמר רבותינו זכרונם לברכה נשים דעתם קלה, ואשה דמעתה מצוי' ולכן עליו להיות המוותר ובפרט במילי דעלמא, ואם בכל עת הפליגו רבותינו זכרונם לברכה במעלת השלום בית, על אחת כמה וכמה בערב שבת קודש. ואנו עתה כולנו בתוך כלל ישראל "בערב שבת קודש לאחר חצות", שקרב קץ גלותנו וביאת משיח צדקנו.

מובן שההעלם וההסתר ביותר הוא בנוגע לשלום בית, כי ידוע שגדול השלום וכל התורה כולה דרכי' דרכי נועם וכל נתיבותי' שלום, ובפרט בגלות זה האחרון שכמאמר רבותינו זכרונם לברכה ביומא ט' ע"ב בא בסיבת העדר השלום, וכל כמה שמתקרב קץ הגלות הרי ההתאבקות מצד שכנגד הוא ביותר בנוגע שלא להניח לעשות שלום בעולם בכלל ובין איש ואשתו דלמטה שהם בדוגמת איש ואשה דלמעלה בפרט, אבל לפום גמלא שיחנא, ובודאי נותנים הכחות על זה לעמוד בנסיון, ועיין גם כן קונטרס החלצו.

בברכה לירא שמים ולשלום בית.[ג]

א. אגרות קודש הל"נ עמ' שצב ואילך / ב. אגרות קודש חי"ז עמ' קעז / ג. אגרות קודש ח"ד עמ' תלג.

המדור מוקדש לעילוי נשמת
הרה"ת ר' **שלמה**
בן ר' **יעקב** ע"ה
יאנג
נלב"ע כ"ז תשרי ה'תשפ"א

דרכי החסידות

מתוך כתבי רבותינו נשיאי חב"ד

גודל הנסיונות והכוחות בעקבתא דמשיחא

"מזה גופא שהעבודה דעקבתא דמשיחא היא קשה ביותר, הרי"ז גופא הוכחה שישנם וניתנו הכחות ע"ז"

כח לעורר התוקף שמצד עצם הנפש

...עיקר ענין הנסיונות הוא בדורות האחרונים דוקא, ובעיקר בדרא דעקבתא דמשיחא, שאז החושך הוא כפול ומכופל, והעבודה היא במסירות נפש [כבדורות האחרונים]... ועד"ז גם עתה [בדורנו], אף שלא ישנם בלבולים ומניעות כאלה ח"ו על קיום התומ"צ, בכל זאת הרי ישנם הנסיונות מצד ההרחבה והעשירות, שלפעמים מצד ההרחבה כו' הנסיון גדול ביותר.

דהיצה"ר הוא אומן במלאכתו, שהיום אומר לו עשה כך כו', ומבלבל את האדם מעבודת ה' שעכ"פ לא תהי' בתכלית השלימות, כמאן דבעי למעבד. ועי"ז מוריד את האדם מדרגא לדרגא כו', בתחלה בענינים של התגברות דנפש הבהמית שמנוגה ואח"כ בעניני שוגג ואח"כ כו'.

וכדי לעמוד נגד כל נסיונות אלו צריך האדם לעבוד עבודתו בתוקף גדול, ובלשון התניא "ירעים עלי' בקול רעש כו'" כמארז"ל "לעולם ירגיז אדם יצ"ט על יצה"ר כו'", שעי"ז מבטל כל מציאותו, ואדרבה, נעשה מסייע ד"גם אויביו ישלים אתו זה הנחש".

ומזה גופא שהעבודה דעקבתא דמשיחא היא קשה ביותר, הרי"ז גופא הוכחה שישנם וניתנו הכחות ע"ז, דאיני מבקש לפי כחי אלא לפי כוחן והיינו שניתן הכח לכאו"א לעורר התוקף שמצד עצם הנפש, ובאופן כזה שמאיר גם בכחות הפנימיים שלו, עד למחשבה דיבור ומעשה שלו, שעל ידי זה הם כולם מסורים לה' לתורתו ולמצוותיו.

(תורת מנחם סה"מ מלוקט ח"ד ע' נז-ח)

לעמוד חזק להתגבר על כל הנסיונות

...והנה, זאת היא עבודת כל ישראל בגלות האחרון בעקבות משיחא לעורר את נקודת היהדות אשר נמצא עמוק עמוק בלב כל איש ישראל, ובכח עזוז גבורת נקודת לבבו זו, יכול הוא לעמוד חזק בכל תוקף עוז נגד כל מונע ומעכב מללמוד את התורה ולקיים את

המצות, ולהתגבר על הנסיון וילמוד תורה ויקיים את המצות מבלי לשום לב כלל אל המונעים והמעכבים, ולא להתחשב עמהם כלל וכלל.

..ולזאת הנה בתוקף זה יעמוד חזק לקיים מצות ד' בלי להרהר אחר מדותיו ית' כי למה היתה זאת מלפניו ית' דווקא, דדוקא בעקבות משיחא, בנשמות נמוכות, יהיו נסיונות גדולות כאלו? אלא יודע ברור כי בו בחר הוי' להוריד נשמתו בזמן זה ובמקום זה לטובתו, והוא ית' נתן בו כח ועוז לעמוד בנסיון, ואדרבא כחו אתו עמו לבררו ולזככו ולהוסיף אור, וכמאמר "אין הקב"ה בא בטרוניא עם בריותיו", "וכשהוא מבקש אינו מבקש אלא כפי כוחן", וכשהוא נותן הוא נותן כפי כחו ית'.

היינו דכאשר האדם עושה כפי כחו, אז נותן לו הקב"ה כפי כחו כביכול באופן שלמעלה מן הטבע. ואי לזאת הרי ודאי הדבר אשר הקב"ה נתן לו כח להתגבר על כל המניעות ועיכובים ולהשלים הכוונה העליונה. ואם כן, הרי אין הדבר תלוי אלא בעבודתו והתעסקותו עם עצמו, לעורר כח תוקף נקודת נפשו, לעמוד בנסיון להתקשר בלימוד התורה וקיום המצות. וזהו "מה טבו אהליך יעקב", שהם הבתי כנסיות ובתי מדרשים, דע"י השקידה באותיות התורה בשיעורי ערב ובקר ברבים דוקא, ו"משכנותיך ישראל" שהם האהבת רעים וקנין המדות טובות, הבא מלימוד פנימיות התורה, הנה על ידי זה "נתת ליראיך נס להתנוסס", לעמוד חזק להתגבר על כל הנסיונות...

(ספר המאמרים קונטרסים ח"א עמ' 98)